

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U100756

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-10-2023

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №330-С від 27.04.2023 р.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця МОН України

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шаповалова Аліна Олександрівна

2. Alina O. Sharovalova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 051

Назва наукової спеціальності: Економіка

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Економіка

Дата захисту: 04-04-2023

Спеціальність за освітою: Управління фінансово-економічною безпекою

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 64.055.030

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 9-а, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 9-а, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 06.81.01

Тема дисертації:

1. Розвиток інноваційної діяльності малих та середніх підприємств.
2. Development of innovative activities of small and medium-sized enterprises.

Реферат:

1. Дисертацію присвячено вирішенню актуального науково-практичного завдання, що полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні та розробці науково-практичних рекомендацій щодо розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. У роботі критично опрацьовано етапи розвитку економічної наукової думки та здійснено періодизацію еволюції теорій інновацій. Виділено три хвилі інноваційного дискурсу: кристалізація наукових знань щодо ролі науково-технічних факторів соціально-економічного прогресу (XV-XX ст.); становлення інноватики (XX ст.); гетеродоксія теорій інноваційного розвитку (XXI ст.). Виокремлення гуманістичної, структурної та цифрової парадигм інновацій, що становлять методологічний базис сучасного періоду економічної науки, дозволило обґрунтувати зростаючу роль інноваційної діяльності малих та середніх підприємств для розвитку національної економіки. Уточнено категоріально-понятійну сутність розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. В умовах непередбачуваності та

швидкоплинності змін зовнішнього середовища змінюються вимоги до розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. Удосконалено методичний інструментарій аналізу умов розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств, який на відміну від існуючих поєднує різні рівні економічної системи (глобальний, макро, мікро) та включає кількісну складову у вигляді глобальних даних світових організацій, систематизованих статистичних показників за виділеними підсистемами, та якісні методи, засновані на адаптованих лінгвістично-аналітичних технологіях, що у сукупності дозволило виявити розриви, проблеми та можливості розвитку інноваційної діяльності таких підприємств. Апробація методичного інструментарію дозволила здійснити аналіз стану та динаміки інноваційних процесів в Україні, провести порівняльний аналіз інноваційної сфери на світовому рівні та стратегічний аналіз передумов, що склалися. За результатами комплексного дослідження виявлено наявні розриви, які зумовлені слабким розвитком споживчого ринку; ключові проблеми, зокрема слабкий інституційний базис та нерозвинута інноваційна інфраструктура, а також з'ясовано нові можливості для розвитку інноваційної діяльності в умовах сучасних викликів. Уточнено науково-практичний підхід до виявлення драйверів та тригерів розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств, що на відміну від інших базується на запропонованому механізмі виявлення впливу глобальних процесів на макросередовище підприємства та використанні розробленого стратегічного ВОВ-аналізу, який логічно пов'язує передумови (background), можливості (opportunity) та умови прориву (breakthrough) зі станом та змінами чинників зовнішнього середовища, що дозволяє виявити серед них стимули та імпульси інновацій. Удосконалено систему активізації розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств, яка побудована на результатах стратегічного аналізу та когнітивного моделювання, що на відміну від відомих, відповідає запропонованому принципу органічності інноваційного розвитку, дозволяє узгодити можливості та виклики, визначити засоби та важелі взаємовпливів інфраструктурних та фінансових складових і дає можливість розробити, обґрунтувати та обрати оптимальний сценарій для формування умов сприяння такого розвитку. Набув подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до обґрунтування заходів податкової підтримки інноваційних малих та середніх підприємств, який на відміну від існуючих враховує рівень їхнього інноваційного розвитку та дозволяє цілеспрямовано використовувати інструменти податкової підтримки. Удосконалено сценарний підхід до обґрунтування вибору фінансових інструментів забезпечення розвитку інноваційної діяльності, який на відміну від існуючих, враховує етап інноваційного процесу, варіанти використання фінансових інструментів, що дало змогу запропонувати альтернативні джерела і забезпечити покращення доступу до фінансування інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. Ураховуючи, що в умовах малого та середнього бізнесу інноваційний цикл, як правило неповний, обґрунтовано необхідність пошуку альтернативних фінансових інструментів для певного етапу інноваційної діяльності. Запропоновані сценарії дозволяють співвіднести етап інноваційного процесу із можливими варіантами використання фінансових інструментів та обрати доцільний та доступний: факторинг, лізинг, венчурні та приватні інвестиції, інвестиції бізнес ангелів та краудфандинг. Практична цінність одержаних результатів, висновків та рекомендацій підтверджується їх впровадженням у діяльність українських підприємств: ТОВ «ХАРПРОД» (№200/5 від 11.06.2020), ПП «БС-СЕРВІС» (№1/09-15 від 15.09.2021).

2. The dissertation is dedicated to the solution of an actual scientific and practical task, which consists in theoretical and methodological substantiation and development of scientific and practical recommendations for the development of innovative activities of small and medium-sized enterprises. The paper critically elaborates the stages of development of economic scientific thought and performs the periodization of the evolution of innovation theories. Three waves of innovative discourse are distinguished: crystallization of scientific knowledge regarding the role of scientific and technical factors of socio-economic progress; formation of innovation; heterodoxy of innovative development theories. The identification of humanistic, structural and digital paradigms of innovation, which constitute the methodological basis of the modern period of economic science, made it possible to substantiate the growing role of innovative activity of small and medium-sized enterprises for the development of the national economy. The categorical and conceptual essence of the development of innovative activity of small and medium-sized enterprises has been clarified. In the conditions of unpredictability and rapid

changes in the external environment, the requirements for the development of innovative activities of small and medium-sized enterprises are changing. The methodical toolkit for the analysis of conditions for the development of innovative activities of small and medium-sized enterprises has been improved, which, unlike the existing ones, combines different levels of the economic system and includes a quantitative component in the form of global data of world organizations, systematized statistical indicators for selected subsystems, and qualitative methods based on adapted linguistic-analytical technologies, which collectively allowed to identify gaps, problems and opportunities for the development of innovative activities of such enterprises. According to the results of a comprehensive study, existing gaps were identified, which are caused by the weak development of the consumer market; key problems, including a weak institutional basis and underdeveloped innovation infrastructure, as well as new opportunities for the development of innovative activity in the conditions of modern challenges have been identified. The scientific and practical approach to the identification of drivers and triggers of the development of innovative activities of small and medium-sized enterprises has been specified, which, unlike others, is based on the proposed mechanism for detecting the impact of global processes on the macro-environment of the enterprise and the use of the developed strategic BOB-analysis, which logically connects the prerequisites (background), opportunities and conditions for a breakthrough with the state and changes in the factors of the external environment, which makes it possible to identify incentives and impulses of innovation among them. The system of activation of the development of innovative activities of small and medium-sized enterprises has been improved, which is built on the results of strategic analysis and cognitive modeling, which, unlike the known ones, corresponds to the proposed principle of the organicity of innovative development, allows to coordinate opportunities and challenges, to determine the means and levers of the interaction of infrastructural and financial components and makes it possible to develop, substantiate and choose the optimal scenario for the formation of conditions for the promotion of such development. The theoretical-methodical approach to the justification of tax support measures for innovative small and medium-sized enterprises, which, unlike the existing ones, takes into account the level of their innovative development and allows for the purposeful use of tax support tools, has gained further development. The scenario approach to justifying the choice of financial instruments for the development of innovative activity has been improved, which, unlike the existing ones, takes into account the stage of the innovation process, options for using financial instruments, which made it possible to offer alternative sources and ensure improved access to financing of innovative activities of small and medium-sized enterprises. The proposed scenarios allow you to correlate the stage of the innovation process with possible options for using financial instruments and choose the appropriate and affordable one: factoring, leasing, venture and private investments, business angel investments, and crowdfunding. The practical value of the obtained results, conclusions and recommendations is confirmed by their implementation in the activities of Ukrainian enterprises: LLC "HARPROD" (No. 200/5 dated 11.06.2020), PE "BS-SERVICE" (No. 1/09- 15 of 09/15/2021).

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Тищенко В.Ф., Шиголь Ф.А, Красна А.О. (Шаповалова А.О.) Тенденції розвитку інноваційної діяльності в Україні. Економіка та суспільство. Мукачево : МДУ, 2018. № 19. С. 650–656.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-102>

- Тищенко В.Ф., Красна А.О. (Шаповалова А.О.) Інноваційна діяльність МСП як основа розвитку вітчизняної економіки. Інноваційна економіка, Тернопіль. 2020. № 5-6. С. 68–74.
<https://doi.org/10.37332/2309-1533.2019.5-6.8>
- 3. Tyshchenko V., Ostapenko V., Shapovalova A. Legal support of innovative activity of small and medium enterprises in Ukraine. Development Management. 2020. 18 (3). P. 28–36.
[http://dx.doi.org/10.21511/dm.18\(3\).2020.03](http://dx.doi.org/10.21511/dm.18(3).2020.03)
- Шаповалова А.О. Теоретико-прикладні засади розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. Економіка розвитку. Харків. 2021. Том 20, № 2. С. 40–48.
[http://dx.doi.org/10.57111/econ.20\(2\).2021.40-48](http://dx.doi.org/10.57111/econ.20(2).2021.40-48)
- Tyshchenko V., J. Kholodna, A. Krasna. (Shapovalova A.) (2019). Analysis of innovative activities of small and medium-sized enterprises as fundamentals of their sustainable economic development. Acta Innovations. 2019. №33. P. 100–110. <https://doi.org/10.32933/ActaInnovations.33.10>
- Tyshchenko V., Shapovalova A. (2021). Formation of a system of indicators and modeling of activation of innovation activity of small and medium enterprises. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2021. 3 (38). P. 262–271. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237456>
- Hubarieva I. O., Tyshchenko V. F., Krasna A. O. (2018). Innovative development of Ukraine: state, trends, and prospects. Innovative development of the economy: global trends and national features. Collective monograph. Lithuania: Publishing House “Baltija Publishing”. 2018. P. 128–142.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U007619; 0120U102464; 0120U101109

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тищенко Вікторія Федорівна

2. Viktoriia Tyschenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2530-185X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 9-а, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Гонтарева Ірина Вячеславівна
- Iryna V. Gontareva

Кваліфікація: д.е.н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1345-6950

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Біловодська Олена Анатоліївна
- Olena Bilovodska

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3707-0734

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Птащенко Олена Валеріївна
- Olena Ptashchenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2413-7648

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 9-а, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Давидова Оксана Юріївна

2. Oksana Davydova

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3045-9464

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 9-а, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Шталь Тетяна Валеріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Шталь Тетяна Валеріївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Близнюк Т. П.

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна